

Historická pamät'

ETKB66

Eva Šipöczová

sipoczova@mail.muni.cz

Prednášky a ukončenie

- 4 prednášky – 22.2., 22. 3., 19.4., 10. 5.
- Ukončenie:
 - **zber súčasného slovesného folklóru** – 3 x politický vtip, alebo polit. fámou, konšpiračnú teóriu, polit. súčasnú mestskú povesť (môže byť i kombinácia) – pasportizačné údaje (u koho ste ju znamenali (vek, vzdelanie, gender,...), kedy bol záznam urobený, ako dlho nositeľ materiál pozná, odkiaľ ho pozná, pri akej príležitosti bol rozprávaný, aké bolo publikum a ako na prejav reagovalo, obsahová analýza z pohľadu historickej pamäte (čo materiál vypovedá o minulosti, politickom dianí...)
 - **písomný test**

Lieteratúra:

- Assmann, Jan: *Kultura a paměť. Písmo, vzpomínka a politická identita rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001.
- Halbwachs, Maurice: *Kolektivní paměť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009.
- Hlôšková, Hana: *Individuálna a kolektívna historická pamäť*. Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2008.
- Krekovičová, Eva: *Mentálne obrazy, stereotypy a mýty vo folklóre a v politike*. Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2005.
- Profantová, Zuzana (edt.): *Malé dejiny veľkých udalostí, I - III*. Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2004, 2005, 2007. (zborník, rôzne témy z pohľadu rôznych ved. disciplín.)

Historická pamäť

- Historická pamäť, kolektívna pamäť, sociálna pamäť, kultúra pamäti, kultúra spomínania... viac pomenovaní, rôzne definície
- Univerzálny kultúrny princíp – všetky kultúry spracovávajú svoju minulosť – za základ je považované rozprávanie o vlastnom pôvode (mýty, náboženstvá...)
- Soc. a kult. antropológia – Čo, ako a prečo si pamätá „kultúra“ a jedinec práve tie veci, ktoré si pamätá?
- Folkloristika a etnológia – dejiny v tradičnej slovesnosti a v rozprávaní účastníkov.

- **Mauric Halbwachs (1877-1945)** – sociálne konštruktivistické pojatie dejín: „... jedná se o společenský konstrukt jehož podoba se odvíjí z potřeb smyslu a z referenčního rámce příslušné přítomnosti. Minulost nevzniká přirozeným růstem: je to kulturní výtvor.“ (Assmann 2001, s. 46)
- **Jan Assmann (1938)** – *kultúra spomínania* ako nástroj dodržiavania spoločenského záväzku, sebapochopenia a identity

- **C. Lévi – Strauss:**
 - *Chladné spoločnosti* – zakonzervovanie dejín, inštitucionálne uchopenie, zabránenie dejinám pôsobiť potenciálnu zmenu – nie v zmysle nedejinnosti, alebo chýbajúceho hist. vedomia,
 - *Horúce (horké) spoločnosti*- spoločnosti, ktoré si svoje dejiny osvojujú a používajú ich ako hnací motor vývoja (národné obrodzenia)
- Horúce a chladné spoločnosti sú ideálne typy a v čistej forme neexistujú
- Chladné a horúce prvky kultúry, ktoré spoločnosť ako celok buď uchováva v stabilite (iniciačné rituály, inštitúcie ako manželstvo), alebo dávajú možnosť zmeny (cirkev, vojsko).

Pamäť

- Pamäť ako objekt vedeckého záujmu množstva odborov – od prírodných, medicínskych až po humanitné (rôzne definície a prístupy)
- Bio-psychologické vlastnosti pamäte
- Dlhodobá pamäť
 - epizodická
 - sémantická

Spomínanie

- Proces retrospektívneho charakteru
- J. Assmann: „Minulosť jako taková vzniká teprve tím, že se k ní lidé vztahují.“ (Assmann 2001, s. 33.ň)
- Uvedomenie si minulosti:
 - O minulosti musia existovať doklady
 - Minulosť musí byť jasne oddelená od prítomnosti
- Halbwachs – minulost, pamät a spomínanie sa vždy viažu k **času a priestoru**

Dejiny

- Oficiálna historiografia vs. neoficiálne dejiny
 - Oficiálne – vytvárané vedeckými inštitúciami, podmienené ideológiami, vládnuou mocou (od školských osnov, cez vedecké inštitúcie až po vyhlasovanie štátnych sviatkov a pomenovávanie ulíc)
 - Neoficiálne – historické povedomie jedincov a skupín, kolektívne vo forme napr. folklóru, individuálne z osobnej skúsenosti

Listina z roku 1713 potvrdzujúca odsúdenie Juraja J. (25) na smrť.

Záber z filmu o Jurajovi J. (25), réžia P. Bielik, 1962.

Obálka komixu o Jurajovi J. (25), autori D. Taragel a J. Gertli Danglár, 2007.

Obe zložky sa prelínajú, doplňujú, ovplyvňujú, inokedy si protirečia alebo poskytujú alternatívny výklad udalostí (napr. konšpiračné teórie).

- Veľké dejiny vs. malé dejiny
 - Veľké sa venujú daniu na politickej úrovni, „zabúdajú“ na bežných ľuďoch
 - Malé dejiny – upriamenie pozornosti na premeny každodennosti pod vplyvom veľkých dejín
 - Škola Annales – formuje sa vo Francúzku v 30. rokoch 20. stor., hlavní zakladatelia Marc Bloch a Lucien Febvre
 - ak chce historiografia objektívne a v celistvosti zaznamenať minulosť, nesmie obchádzať témy každodennosti, ľudové vrstvy etc., preto sa táto škola začala zameriavať na dejiny sociálnych vrstiev, dejiny mentalít, dejiny hospodárstva
 - kombinuje metódy tradičnej historiografie, antropologických vied, etnológie, štatistiky, geografie etc.
 - témy sa rozširujú, vrchol v 70. r. 20. stor.

Čo všetko obsahuje historickú pamäť?

Kolektívna

39

Na Cvanglovom vršku
jasný ohník horí
a okolo neho
desať chlapcov chodí.

Chodia oni, chodia,
baltami zvjajú,
hej, veď Janoška
verne si vartujú.

Desať jich vartuje,
a jeden gajduje,
Janošík si sladko
spí a odfukuje.

Ako si on takto
sladko odfukuje,
Ilčík, bystrý chlapík,
hore ho vzbudzuje.

„Vstaňže hore, Janko,
choj dačo uloviť,
akože si budeš
dobrych chlapcov živiť?“

Individuálna

**Projekt *Partizáni* slovenského fotografa
Šymona Klinama.**

Portréty účastníkov Slovenského
národného povstania vylepuje vo veľkých
formátoch na rôzne plochy v mestách.

Pamät' a moc

...

Formovanie historickej pamäte

Procesy formovania

- Historická pamäť sa:
 - Tvorí
 - Ovplyvňuje
 - Reinterpretuje
 - Upevňuje
- Pri procese formovania sa zmiešavajú zdroje, jedinec filtruje čo prijme, neprijme, hodnotí zdroje i informácie, ovplyvňujú ho názory, normy a hodnoty jedinca, jeho rodiny, prostredia, v ktorom sa vyskytuje a s ktorým sa stotožňuje.

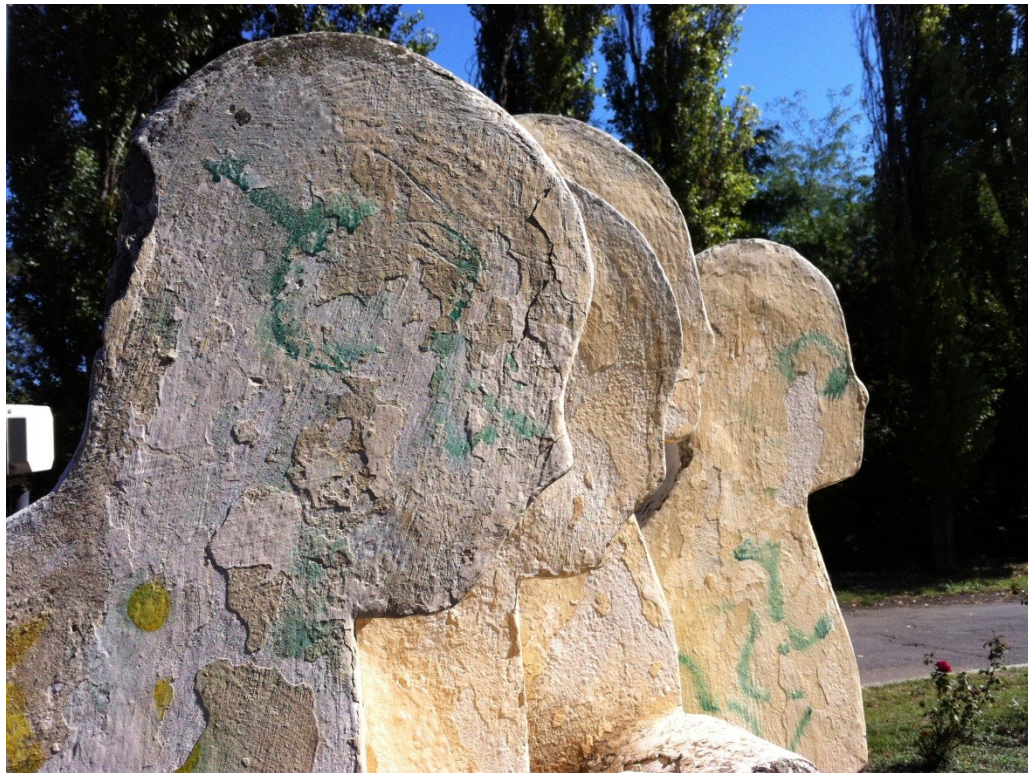
Funkcie historickej pamäte

- Sociálna: prenos kultúrnych noriem a hodnôt
- Socializačná - identita
- Komunikačná – forma prenosu informácií
- Symbolická – je tvorená symbolmi a tvorí symboly (národné, lokálne, rodinné, hodnotové)
- Psychologická – katarzia (vysporiadanie sa s minulosťou)

Otázky?

Ďakujem za pozornosť!

Pokračujeme s kolektívnou historickou pamäťou.

<http://www.youtube.com/watch?v=tWC5DVBxZbs>